

İKTİSAT BÖLÜMLERİNİN ÖĞRENCİ ÜZERİNDE YARATTIKLARI KATMA DEĞER İTİBARIYLA ÜNİVERSİTE LİĞİ

*Prof. Dr. Rahmi YAMAK**
*Arş. Gör. Ferhat TOPBAŞ***

ÖZET

Yüksek öğretimde kalite kavramına, oluşturduğu kalite sıralaması ile farklı bir bakış açısı kazandırmak amacındaki bu çalışmada, 42 üniversitenin İktisat Bölümleri, öğrencileri üzerinde yarattıkları nisbi katma değer bakımından incelenmiştir. Lig oluşturulurken dikkate alınan temel faktör, üniversitelerin Kamu Personeli Seçme Sınavı'ndan elde ettikleri ortalama ham puanlardır. Bu çalışma neticesinde elde edilen sıralama bir anlamda üniversitelerin sundukları eğitim-öğretim hizmetlerinin etkinliğinin bir göstergesidir. Çalışma sonucunda oluşturulan Üniversiteler Ligi sonuçları itibarıyla hayli ilginçtir. 2004 yılı için Gaziantep ve 2005 yılı için de Erciyes Üniversitelerinin en başarılı üniversiteler olarak kaydedildiği sıralamada büyük ve köklü üniversitelerimizden bazıları, öğrencileri üzerinde yarattıkları negatif katma değerle ligin başarısız üniversiteleri arasında yer almışlardır.

Anahtar Sözcükler: Üniversite Ligi, İktisat Öğretisi, Eğitimde Katma Değer

SUMMARY

University League As The Relative Added Value Created By The Departments Of Economics On The Students In Turkey

In this study which is purposed to give a different point of view to the concept of quality and the rank in the Turkish Higher Education System, departments of economics in forty-two universities have been investigated for the relative value-added created by them to their students. The main factor accounted in establishing the league is the average raw points of the universities in the Selection Examination for Civil Servants (KPSS). The rank made by this study is an indicator for the efficiency of the activities of education provided by the universities. The university league established in this study provides very interesting results. The Universities of Gaziantep and Erciyes are appeared to be the most successful universities for 2004 and 2005 respectively in the rank. However, some of the big and famous universities are appeared to be among the unsuccessful universities which have created relatively negative value-added to their students.

Keywords: University League, Education of Economics, Value-added in Education.

I. Giriş

Rekabetin ve beraberinde kalitenin her ürün ve hizmet için bir gereklilik haline gelmesi, eğitim-öğretimde ve özellikle de yüksek öğretimde kalite kavramını gündeme taşımıştır. Çin'in Şanghay Jiao Üniversitesinin yaptığı 2005 yılında Dünya'nın en iyi 500 üniversitesi araştırmasında, Türkiye'den sadece Hacettepe ve İstanbul Üniversitelerinin sıralamaya girmeyi başarması ve Boğaziçi rektörü tarafından oluşturulan ve kamuoyuna duyurulan en iyi üniversite ligi sıralaması, konunun gündemdeki önemini artırmıştır. Bu gelişmenin ardından yükseköğretimde kalite ve kaliteyi oluşturan faktörler tartışma konusu olmuştur. Gerçekten de üniversite kalitesi denildiği zaman anlaşılması gereken nedir? Bir üniversiteyi kaliteli kılan unsurlar nelerdir? Bilindiği üzere, Üniversitelerin faaliyetleri sonucu bilimsel yayın, araştırma projeleri, mezun edilen öğrenci gibi birden fazla ürün ortaya çıkmaktadır. Bir üniversitenin sunduğu hizmetin kalitesini belirlerken acaba hangi faktör veya faktörlere dikkat edilmelidir veya bu faktörlerden hangisi üniversite kalitesinin

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Ekonometri Bölümü Öğretim Üyesi

** Karadeniz Teknik Üniversitesi, SBE Araştırma Görevlisi

belirlenmesinde en önemli paya sahiptir. Elbette bu sorulara çok farklı cevaplar vermek mümkündür. Bizce bu sorunun net bir yanıtı vardır; o da mezun edilen öğrencilerin kalitesidir. Çünkü bir üniversitenin en önemli çıktısı, lisans eğitimi boyunca ilgili bilimsel disiplinin öğretisini vererek meslek hayatına hazırladığı öğrencileridir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2005 Hanehalkı İşgücü anketi Aralık ayı sonuçlarına göre, ülkemizde genel işsizlik oranı %11,2'dir. Üniversite mezunu işsizlik ise %10,4'tür. Yani, üniversite mezunu 287 bin kişi halihazırda işsizdir. Bu istatistiki verilerden sonra yukarıda bahsi geçen soruya daha net bir yanıt vermek mümkündür. Mezun ettiği öğrenciler işsizken yaptığı bilimsel çalışmalar veya tamamladığı araştırmalar bir üniversiteyi kaliteli kılmak için yeterli midir? Üniversitelerin mezun ettikleri öğrencileri hariç diğer tüm çıktılarında olumlu bir dışsallık vardır. Bilimsel yayın yapmamanın veya araştırma projesi geliştirmemenin olumsuz bir dışsallığı yoktur. Ancak, mezun olduğu bilimsel disiplinin gereklerini tam olarak kavrayamamış, ilgili bilimsel disiplin öğretisi bakımından yetersiz bir mezun kitlesinin sosyal ve ekonomik açıdan negatif dışsallığı söz konusudur. Nitelikli bir işgücüne sahip olmamanın ve işsizliğin sebep olduğu toplumsal tahribatlar, herkes tarafından bilinen bir konu olduğu için burada tekrar bahsetmek gereksizdir. Bu sebeplerden ötürü bir üniversitenin toplumsal bakımından en önemli sorumluluğunun öğrencilerine kaliteli bir öğretim sunmak ve ekonomiye nitelikli bir işgücü ordusu kazandırmak olduğu kanaatindeyiz.

Konu, iktisatçılar için ayrı bir öneme sahiptir. A. Smith, pahalı bir makine ile alışılmışın dışında bir şeyler üretilebileceğini, eğitilmiş işgörenin de buna benzediğini belirtmiştir. Smith'in bu görüşleri daha sonra daha da geliştirilerek "Beşeri Sermaye Teorisi"nin temellerini oluşturmuştur. Unutulmamalıdır ki, insana yapılan yatırım en önemli yatırımdır. Bu çalışmada, insana yaptıkları yatırım yani mezun edilen öğrenci kalitesi ve öğrenci üzerinde yarattıkları nispi katma değer bakımından bir üniversiteler ligi oluşturulmak amaçlanmıştır. Bunu yaparken üniversitelerin, İktisat Bölümlerinin 2004 ve 2005 yıllarında yapılan KPSS(Kamu Personeli Seçme Sınavı)'den elde ettikleri başarı ve 2000 ve 2001 yıllarında yapılan ÖSS sonuçlarına göre, iktisat programlarının minimum giriş puanları dikkate alınacaktır. Bu çalışmada tartışılan konuya son derece uygun olan 42 devlet üniversitesinin 2004-2005 yılları itibariyle performans sıralamaları yapılarak söz konusu yıllar itibariyle üniversitelerin öğrenciler üzerinde yarattıkları nispi katma değere göre bir üniversiteler ligi oluşturulacaktır.

II. Yöntem ve Veri Seti

Günümüzde hemen herkes ülkemizin en kaliteli üniversitesinin Boğaziçi veya ODTÜ olduğunu kabul etmektedir. Eğer ÖSS puanı bir üniversitenin kalitesini yansıtıyorsa yukarıda yapılan genellemede de bir yanlışlık olmayacaktır. Ancak kalitenin yüksek olmasının performansın da yüksek olacağı anlamına gelmediğine dikkat edilmelidir. Çünkü, üniversite sınavında yüzde 1-2 gibi bir başarı diliminden yüksek puanla öğrenci alan üniversitelerin, mezunlarının da yüksek kaliteli olmaları beklenen bir durumdur. Sonuçta, bu öğrencilerin üniversite giriş sınavından yüksek puan almaları aynı zamanda bu öğrencilerin öğrenme becerilerinin de yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Bunun en belirgin göstergesi, Üniversitelerin ÖSS giriş puanları ile KPSS ham puan ortalamaları arasındaki güçlü korelasyon ilişkisidir (Tablo 1 ve 2). Elbette bu açıklama tarzına yöneltilebilecek ilk akla gelen ve en kuvvetli eleştiri, ÖSS giriş puanı yüksek olan

üniversitelerin en kaliteli üniversiteler oldukları ve sundukları eğitim öğretim hizmetlerinde de en iyi olduklarıdır. Ancak ÖSS giriş puanı ile İktisat bölümlerinin ders programlarında yer almayan genel kültür ve genel yetenek oturumları arasındaki kuvvetli korelasyon ilişkisi nasıl açıklanabilir? ÖSS’den yüksek puan alan öğrenciler KPSS genel kültür ve genel yetenek oturumlarında da yüksek puan almaktadırlar ve lisans öğrenimleri süresince öğrencisi buldukları iktisat bölümlerinde bu soru gruplarına yönelik öğrenim görmemektedirler. Öyleyse sadece ÖSS giriş puanını veya KPSS ham puan ortalamalarını dikkate alarak oluşturulacak sıralama tek başına üniversite kalitesini açıklamak bakımından yetersiz kalacaktır. Yukarıdaki açıklamalara ilaveten, yapılan korelasyon analizinin dikkate değer bir diğer sonucundan da bahsetmekte yarar görmekteyiz. Öğrencilerin GYET (Genel Yetenek) ve GKÜL (Genel Kültür) ham puan ortalamaları ile diğer soru gruplarına ait ham puan ortalamaları arasındaki istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü korelasyon öğrenme becerisi yüksek öğrencilerin KPSS’den yüksek puan almalarının sadece mezun oldukları üniversite ile ilişkilendirilemeyeceğinin en önemli göstergesidir.

Tablo 1:
2000 ÖSS Giriş Puanı ve 2004 KPSS Ham Puan Ortalamaları Arasındaki Korelasyon

		GYE T	GKU L	HUK	IKT	ISL	MLY	MUH	CEK O	EKO	IST	KAM U	ULS	TOP
OSS G	Pearson Correlati on	0,96 2**	0,87 9**	0,607 **	0,948 **	0,73 3**	0,852 **	0,880 **	0,78 4**	0,753 **	0,741 **	0,731 **	0,80 3**	0,944* *
GYE T	Pearson Correlati on		0,89 8**	0,572 **	0,960 **	0,77 1**	0,871 **	0,915 **	0,77 6**	0,797 **	0,772 **	0,715 **	0,77 3**	0,961* *
GK UL	Pearson Correlati on	0,89 8**		0,606 **	0,932 **	0,70 6**	0,834 **	0,874 **	0,69 8**	0,818 **	0,791 **	0,735	0,77 7**	0,937* *
N		42		42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42

** .%1 düzeyinde anlamlı.

GYET : Genel Yetenek

GKU : Genel
L Kültür

HUK : Hukuk

IKT : İktisat

ISL : İşletme

MLY : Maliye

MUH : Muhasebe

CEK : Çalışma
O Ekonomisi

EKO : Ekonomi

IST : İstatistik

KAMU : Kamu Yönetimi

ULS : Uluslararası
İlişkiler

TOP : Genel
Toplam

Tablo 2:
2001 ÖSS Giriş Puanı ve 2005 KPSS Ham Puan Ortalamaları Arasındaki Korelasyon

		GY ET	GK UL	HU K	IKT	ISL	ML Y	MU H	CE KO	EK O	IST	KA MU	ULS	TOP
OSS G	Pearson Correlation	0,92 2**	0,88 5**	0,42 1**	0,81 1**	0,85 2**	0,75 6**	0,70 4**	0,65 5**	0,76 4**	0,83 6**	0,67 0**	0,84 5**	0,89 2**
GY ET	Pearson Correlation		0,89 7	0,42 3**	0,90 6**	0,82 5**	0,84 1**	0,82 8**	0,71 5**	0,79 1**	0,84 7**	0,67 0**	0,82 0**	0,95 6**
GK UL	Pearson Correlation	0,89 7**		0,54 1**	0,82 5**	0,72 0**	0,81 0**	0,77 7**	0,69 6**	0,75 6**	0,77 5**	0,73 1**	0,83 1**	0,91 4**
N		42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42

Eğitim öğretimde kalite amacının gerçekleştirilip gerçekleştirilemediği, gerçekleştirilmişse ne ölçüde gerçekleştirildiği ancak programdan mezun öğrencilerin eğitim-öğretim süresince üniversiteden almış oldukları bilgi donanımıyla ölçülebilir. Üniversitelerin sundukları eğitim öğretim hizmetlerinin kalitesini dikkate alarak bir üniversiteler ligi oluşturmak istediğimizde ölçüme en uygun kriter mezuniyet sonrası yapılan bir merkezi sınav olacaktır. Türkiye’de KPSS sınavları özellikle üniversitelerin İktisadi İdari Bilimler Fakültelerinin, mezunları üzerinde yaratmış oldukları nispi katma değer sıralamasının yapılmasına büyük bir olanak tanımaktadır. Çünkü üniversitelerin ÖSS giriş puanına göre ve KPSS sınav sonuçlarına göre sıralamaları zaten mevcuttur. İki sıralamanın karşılaştırılması ve değerlendirilmesi üniversitelerin yaratmış oldukları nispi katma değerini tespit edilmesine olanak tanımaktadır.

Çalışmada kullanılan yöntemin güvenilirliğini kabul etmek açısından şu örneği vermek ve bu örnek üzerinde düşünmek faydalı olacaktır. Harran Üniversitesinin iktisat bölümünü kazanan öğrenciler, Orta Doğu Teknik Üniversite’sinde öğrenim görselerdi, bu öğrenci kitlesinin KPSS ortalaması kaç olacaktı? Bu konuda bir tahminde bulunmak güçtür. Fakat kesin olan bu ortalamanın ODTÜ’nün bugünkü KPSS ortalamasının altında olacağıdır. Asıl sorun bu ortalamanın ne kadar düşeceği. Diğer bir ifadeyle ODTÜ’yü kazanmış iktisat öğrencileri Harran Üniversitesi’nde dört yıl öğrenim görseler KPSS ortalamaları ne olurdu? Kuşkusuz Harran Üniversitesi’nin bugünkü ortalamasından yüksek olacaktır. Demek ki, üniversitelerin eğitim-öğretim açısından performanslarını kıyaslamada öğrenci özelliklerini mümkün mertebe sabit tutmak ve bölümlerin öğrenciler üzerinde yarattıkları katma değeri dikkate almak gerekmektedir.

Bunun için şöyle bir yol izlemek mümkündür; 2004 yılı KPSS sınavına giren öğrenciler normal şartlarda 2000 ÖSS sonrasında üniversite öğrenimine başlamışlardır. Her üniversitenin 2000 ÖSS minimum giriş puanları bilinmektedir. Üniversiteler en yüksek taban puandan en düşük taban puana göre sıralanırlar ki bu sıralama çoğu zaman üniversitelerin performans sıralaması olarak kabul edilir. Aslında, Üniversite giriş puanının yüksek olması, performanstan ziyade üniversitenin tercih edilebilirliğini belirleyen;

yerleşke durumu, öğrencilere sunduğu imkanlar, öğretim üyesi sayısı, üniversitenin bulunduğu şehir gibi bir çok faktörün etkisi altındadır. Bu nedenle bu sıralamanın performans sıralaması olarak kabul edilmesi yanlış olacaktır. Eğer her üniversite dört yıllık öğrenim döneminde 2000 ÖSS sınavıyla giren öğrencilere aynı katma değerde bir bilgi donanımı yüklemişse, o zaman 2004 KPSS sınav ortalamalarına göre yapılacak olan sıranın 2000 ÖSS sınavına göre yapılan sıranın aynısı olması gerecektir. Diğer bir ifadeyle; iki sıra arasında hiçbir fark yoksa bu her üniversite aynı nispi katma değeri yaratmıştır ve dolayısıyla başarı yönünden birbirlerine bir üstünlüklerinin olmadığı anlamına gelmektedir. Eğer bir üniversitenin KPSS başarı puanına göre yer aldığı sıra numarası, ÖSS giriş puanına göre yer almış olduğu sıra numarasından küçükse, demek ki, üniversite kendine kayıtlı öğrenciler üzerine pozitif bir nispi katma değer yaratmıştır. Sıra karşılaştırmalarda iki sıra arasındaki fark negatif ise, üniversite, öğrenci üzerinde nispi anlamda pozitif bir katma değer yaratmıştır. Nispi anlamda pozitif katma değer yaratanlar başarılı üniversite grubunu oluşturmakta ardından sıfır katma değer yaratan üniversite grubu gelmektedir. Son olarak da öğrencileri üzerinde negatif katma değer yaratan başarısız üniversite grubu gelmektedir. Başarılı üniversiteler arasında en başarılı olan üniversite kuşkusuz sıra farkının (2004 KPSS sırası ile 2000 ÖSS sırası arasındaki fark) mutlak değeri en büyük olan üniversitedir. Yine başarılı üniversiteler arasında en az başarılı olansa sıra farkı en küçük olan üniversite olacaktır.

III. Bulgular

İktisat Bölümlerinin eğitim öğretim faaliyetleri sonucu öğrencileri üzerinde yarattıkları nispi katma değer sıralaması ve bu sıralamaya ilişkin değerlendirmemize geçmeden önce İktisat Bölümlerinin 2004 ve 2005 KPSS’de elde ettikleri sonuçların (Ek Tablo 1 ve 2) genel bir değerlendirmesini yapmak ve soru gruplarına göre söz konusu üniversitelerin elde ettikleri başarıyı incelemek faydalı olacaktır. 2004 ve 2005 KPSS sonuçlarına göre, üniversitelerin her bir soru grubundan elde ettikleri ortalama ham puana gözönüne alınarak, değerlendirmeye alınan 42 üniversite içerisinde elde ettikleri başarı sıralaması Ek tablo 1 ve 2’de verilmektedir.

Ek tablolar ÖSS giriş puanı sıralamasına göre oluşturulmuştur ve her bir soru grubunun bulunduğu sütunda ilgili üniversitenin söz konusu soru grubundan KPSS sıralamasındaki yeri verilmiştir. Bu iki değer arasındaki fark ise üniversitenin eğitim öğretim faaliyeti neticesinde yarattığı nispi katma değeri vermektedir. Soru gruplarına ilişkin bundan sonraki değerlendirmelerde ÖSS ve KPSS sıralamasına ilişkin açıklamalar yapılmadan doğrudan değerlendirme sonuçları verilecektir.

2004 yılında Cumhuriyet Üniversitesi (2000 ÖSS 38.’si ve 2004 KPSS 10.’su) ve Atatürk Üniversitesi (2000 ÖSS 41.’si ve 2004 KPSS 14.’sü) Hukuk grubunda en fazla katma değer yaratan üniversiteler olarak ilk iki sıraya yerleşmişlerdir. 2005 yılında ise (Ek Tablo 2), Selçuk Üniversitesi (2001 ÖSS 40.’sı ve 2005 KPSS 13.’sü) ve Cumhuriyet Üniversitesi (2001 ÖSS 38.’si ve 2005 KPSS 15.’si) ilk iki sırada yer almışlardır.

2004 KPSS işletme grubu sonuçları incelendiğinde, Sütçü İmam, Selçuk ve Adnan Menderes Üniversitelerinin en başarılı üniversiteler; Kırıkkale, Gazi ve Osmangazi Üniversitelerinin ise en başarısız üniversiteler olduğu görülür. 2005 yılında ise aynı soru

grubu için Erciyes, Selçuk ve Z. Karaelmas Üniversiteleri ilk üç sırada yer alırken; Abant İzzet Baysal, Kırıkkale ve Anadolu Üniversiteleri son üç sırada yer almaktadır.

Maliye grubuna ait sıralamada 2004 KPSS sonuçlarına göre; Gaziantep, Kırıkkale ve Sütçü İmam Üniversiteleri ilk üç sırada yer almıştır. Aynı yıl ligin son üç sırasında ise; Anadolu, Celal Bayar ve Ç. Onsekiz Mart üniversiteleri yer almaktadır. 2005 yılında ise; Erciyes, Kırıkkale ve Gaziosmanpaşa Üniversiteleri ligin ilk üç sırasını oluştururken; Harran, Celal Bayar ve Ç. Onsekiz Mart Üniversiteleri ise en başarısız üniversiteler olarak tespit edilmiştir.

Muhasebe grubu başarı sırası incelendiğinde, 2004 yılında Selçuk, Gaziantep ve Gaziosmanpaşa Üniversitelerinin sıralamada ilk üçü oluşturduğu ve Celal Bayar, Harran ve Osmangazi Üniversitelerinin de sıralamada son üçü oluşturduğu görülecektir. Toplam Ham Puan Ortalamalarına (toplam ham puan hesaplanırken Tablo 1'de bulunan soru gruplarından GKUL, GYET ve CEKO toplama dahil edilmemiştir) göre yapılan değerlendirme amaca en iyi hizmet eden değerlendirme olacağı için diğer soru gruplarına ilişkin değerlendirmeyi okuyucunun merakına terkedip, incelemeye konu olan İktisat Bölümlerinin KPSS'den elde ettikleri Toplam Ham Puan Ortalamalarına ilişkin değerlendirmemize geçmek istiyoruz. Tablo 3'te 2000 ÖSS ve 2004 KPSS sonuçlarının karşılaştırılması ile elde edilen 2004 yılı İktisat Bölümleri ligi yer almaktadır. Üniversitelerin yarattıkları nisbi katma değerler fark değişkeni adı altında kayıt edilmiş ve tablo fark değişkenine göre sıralanarak iktisat bölümlerinin performansına göre 2004 yılı üniversiteler ligi oluşturulmuştur. Buna göre; Gaziantep Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü, öğrencileri üzerinde yarattığı 17 sıra farklılık nisbi katma değerle Türkiye'nin 2004 yılında en başarılı üniversitesi olmuştur. Bunu aynı sıra farkı değeri ve daha düşük KPSS ortalaması ile Gaziosmanpaşa Üniversitesi izlemektedir. Selçuk Üniversitesi ise Türkiye 3.'sü olarak tabloda yer almıştır. 2004 yılı genel değerlendirme sonuçlarına göre 42 üniversitenin İktisat Bölümleri arasından 15'i öğrencileri üzerinde negatif katma değer yaratarak başarısız üniversiteler grubunda yer almıştır. Bu üniversiteler arasından Osmangazi, Celal Bayar ve Ç. Onsekiz Mart Üniversiteleri en yüksek negatif fark değeri ile son üç üniversiteyi oluşturmaktadır.

Tablo 3: 2000-2004 Dönemi İçin Yaratılan Nispi Katma Değerlere Göre Üniversite Ligi

Sıra	KPSS	ÖSS	Fark	ÜNİVERSİTE	TOPLAM	Sıra	KPSS	ÖSS	Fark	ÜNİVERSİTE	TOPLAM
1	12	29	17	GAZİANTEP	48,75	22	5	5	0	EGE	67,00
2	19	36	17	GAZİOSMANPAŞA	45,02	23	8	8	0	YILDIZ TEKNİK	56,60
3	27	40	13	SELÇUK	41,38	24	10	10	0	DOKUZ EYLÜL	50,32
4	31	42	11	ŞÜTÇÜ İMAM	39,42	25	11	11	0	AKDENİZ	50,22
5	14	24	10	ERCİYES	46,70	26	30	30	0	A. MENDERES	40,88
6	17	25	8	A. İZZET BAYSAL	45,10	27	32	32	0	A. KOCATEPE	38,35
7	25	31	6	MUĞLA	42,39	28	24	23	-1	PAMUKKALE	42,74
8	33	39	6	Z. KARAEMLAS	38,19	29	29	28	-1	K. TEKNİK	40,96
9	22	26	4	KIRIKKALE	44,48	30	3	1	-2	BOĞAZIÇI	81,55
10	35	38	3	CUMHURİYET	38,05	31	9	6	-3	İSTANBUL	56,34
11	38	41	3	ATATÜRK	37,39	32	23	20	-3	MERSİN	43,73
12	7	9	2	MARMARA	57,90	33	16	12	-4	ULUDAĞ	45,74
13	13	15	2	TRAKYA	47,53	34	40	34	-6	DUMLUPINAR	36,43
14	15	17	2	BALIKESİR	46,45	35	41	35	-6	NİĞDE	34,45
15	1	2	1	ODTÜ	84,48	36	21	14	-7	KOCAELİ	44,89
16	2	3	1	ANKARA	82,58	37	42	33	-9	HARRAN	33,86
17	6	7	1	GAZİ	59,71	38	28	16	-12	ANADOLU	41,10
18	18	19	1	ÇUKUROVA	45,08	39	39	27	-12	S. DEMİREL	36,79
19	20	21	1	SAKARYA	45,01	40	26	13	-13	OSMANGAZİ	42,37
20	36	37	1	İNÖNÜ	37,66	41	37	22	-15	CELAL BAYAR	37,62
21	4	4	0	HACETTEPE	73,35	42	34	18	-16	Ç. ONSEKİZ MART	38,18

2005 yılı sonuçları ise Tablo 4’te sunulmaktadır. Buna göre 2005 yılı üniversiteler liginde en başarılı üniversite Erciyes üniversitesidir. Bunu sırasıyla; Selçuk ve Muğla Üniversiteleri takip etmektedir. 2005 yılında 42 üniversite arasından 18’i negatif nisbi katma değer yaratan başarısız üniversiteler grubunda yer almaktadır. Başarısız üniversiteler arasında ÖSS sıralamasında ilk on üniversite arasında yer alan Hacettepe, Yıldız Teknik, Boğaziçi, İstanbul ve Dokuz Eylül Üniversitelerinin yer almaları ilginç ve bir o kadar da düşündürücü bir sonuçtur. Yani, 2001 yılında ÖSS sıralamasında ilk on arasından öğrenci alan üniversitelerin yarısı 2005 yılında mezun ettikleri öğrencilerin KPSS’den elde ettikleri puanlara göre başarısız üniversiteler grubu içerisinde yer almıştır. Bu ilgi çekici sonuç aynı zamanda, ÖSS giriş puanlarını kalitelerinin bir göstergesi olarak ele alan üniversitelerin aslında nasıl bir yanlışlığı içerisinde olduklarının da açık bir göstergesidir.

Çalışma neticesinde kaydedilen bir diğer dikkate değer sonuçta, KPSS soru gruplarına göre en yüksek ham puan ortalamasına sahip üniversitenin bile %50 başarıyı elde edememiş olmasıdır. Yüzdelik başarı sonuçları Tablo 5’ten görüldüğü gibidir. Dönem sonu sınavı asgari başarı puanı en düşük olan üniversite de bile 45 civarındadır. Buna göre öğrenci herhangi bir dersten dönem sonu sınavından 100 puan üzerinden 45 puan alamaması durumunda o dersten başarısız sayılmaktadır. Eğer iktisat bölümü mezunlarının katıldığı merkezi sınav sonuçlarında da bu tür bir baraj uygulanmış olsa idi 2004 ve 2005 yılında sadece İktisat ve Maliye gruplarında %45 başarı yakalanmış olacaktı. Bu sonuçlar da söz konusu soru gruplarında en başarılı üniversitelerin ortalamasıdır ve diğer 41 üniversite baraj puanını aşamamıştır. Elbette iktisat bölümlerinin iktisat grubu dışındaki soru gruplarında yüksek bir başarı kaydetmesi beklenemez; ancak interdisipliner bir kimliğe sahip İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde bölümler arasında kesin olarak bir ayırım yapmak imkansızdır. Üstelik bu fakülte mezunları meslek sınavlarında belirgin bir

ayırma da tabi tutulmamaktadır. Bir iktisat bölümü mezunu meslek sınavları sonuçlarına göre bir kuruma başvururken iktisat soru grubu yanında belirli yüzdelik oranlarda diğer soru gruplarındaki başarısı da dikkate alınarak değerlendirmeye alınmaktadır. 42 İktisat Bölümünün KPSS İktisat Grubu'ndan elde ettikleri ortalama başarı 2004 yılında %11,39 gibi çok düşük bir düzeyde gerçekleşmiştir. 2005 yılında başarı biraz yükselmiş (2005 yılında genel olarak ortalama başarıda bir artış söz konusudur) ve %36,35 olarak kaydedilmiştir. Bu sonuçlar önemli bir sorunun varlığına işaret etmektedir. İncelemeye konu olan 42 üniversitenin iktisat bölümleri iktisat öğretisi bakımından merkezi bir meslek sınavında %50'lik başarıyı yakalamaktan çok uzaktır. Bu sorunun kaynağına yönelik muhtemel iki açıklama mevcuttur. İlki, ÖSYM, KPSS sınav sorularını hazırlarken, üniversitelerin ders programlarından ve ders içeriklerinden bağımsız, kendi belirlediği standartları dikkate almaktadır veya üniversiteler iktisat disiplinin gerektirdiği bilgi donanımına sahip olmayan kalitede mezunlar vermektedir. Bugüne kadar yapılmış olan KPSS soruları incelendiğinde, soruların üniversitelerin 4 yıllık iktisat bölümü ders içeriklerine paralel olarak hazırlandığı görülmektedir. bu durumda, üniversitelerin gerekli ve yeterli iktisat bilgi ve donanımına sahip olmayan mezunlar verdiği sonucuna ulaşılmaktadır ki bu sonuç Türkiye'de yüksek öğretimde kalitenin yükseltilmesi konusunda aşılması gereken önemli bir sorunun varlığına işaret etmektedir.

Tablo 4: 2001-2005 Dönemi İçin Yaratılan Nispi Katma Değerlere Göre Üniversite Ligi

Sıra	KPSS	ÖSS	Fark	ÜNİVERSİTE	TOPLAM	Sıra	KPSS	ÖSS	Fark	ÜNİVERSİTE	TOPLAM
1	15	42	27	ERCİYES	59,97	22	23	23	0	A. İZZET BAYSAL	53,35
2	28	40	12	SELÇUK	51,71	23	24	24	0	PAMUKKALE	53,10
3	19	29	10	MUĞLA	55,74	24	26	26	0	K. TEKNİK	52,15
4	22	32	10	GAZİOSMANPAŞA	54,40	25	4	3	-1	HACETTEPE	86,41
5	16	25	9	KIRIKKALE	59,88	26	6	5	-1	YILDIZ TEKNİK	75,13
6	30	39	9	Z. KARAEMLAS	51,12	27	13	12	-1	ULUDAĞ	60,49
7	12	17	5	ÇUKUROVA	62,03	28	21	20	-1	SAKARYA	55,20
8	17	22	5	BALIKESİR	58,19	29	39	38	-1	CUMHURİYET	43,95
9	29	33	4	A. KOCATEPE	51,17	30	3	1	-2	BOĞAZİÇİ	89,09
10	5	8	3	EGE	82,17	31	8	6	-2	İSTANBUL	73,87
11	2	4	2	ANKARA	91,36	32	11	9	-2	DOKUZ EYLÜL	70,85
12	34	36	2	DUMLUPINAR	46,62	33	36	34	-2	İNÖNÜ	45,80
13	35	37	2	NİĞDE	46,23	34	31	27	-4	A. MENDERES	50,55
14	1	2	1	ODTÜ	92,06	35	20	13	-7	OSMANGAZİ	55,39
15	9	10	1	GAZİ	73,14	36	38	31	-7	S. DEMİREL	44,78
16	10	11	1	AKDENİZ	71,85	37	42	35	-7	ŞÜTÇÜ İMAM	40,42
17	18	19	1	MERSİN	57,55	38	25	15	-10	ANADOLU	52,79
18	27	28	1	GAZİANTEP	52,02	39	41	30	-11	HARRAN	42,31
19	40	41	1	ATATÜRK	43,62	40	33	21	-12	CELAL BAYAR	46,98
20	7	7	0	MARMARA	75,04	41	32	16	-16	TRAKYA	47,58
21	14	14	0	KOCAELİ	60,24	42	37	18	-19	Ç. ONSEKİZ MART	45,14

Tablo 5: KPSS Yüzdelik Başarı Çizelgesi

Yıl		HUKUK	İKTİSAT	İŞLETME	MALİYE	MUHASEBE	EKON.	İSTATİS.	KAMU YÖN.	U. İLİŞ.
2004	En Başarılı Üniversite	%12,00	%49,62	%17,97	%56,52	%27,50	%22,45	%15,52	%26,3	%16,2
	Türkiye Ortalaması	%4,94	%11,39	%12,65	%27,31	%11,88	%0,48	%4,13	%16,78	%8,93
2005	En Başarılı Üniversite	%17,17	%63,57	%26,40	%49,55	%32,00	%28,00	%11,45	%24,52	%20,67
	Türkiye Ortalaması	%9,97	%36,35	%15,47	%33,55	%18,34	%4,35	%2,42	%16,55	%10,66

IV. Sonuç

Üniversitelerin faaliyetleri sonucunda ortaya çıkardıkları, başta mezun ettikleri öğrenciler olmak üzere bilimsel araştırma ve yayınlar gibi çok çeşitli ürün vardır. Eğer, üniversiteler arasında bir kalite ve/veya başarı sıralaması yapılmak isteniyorsa, her bir ürün için ayrı bir değerlendirme yapmak yerinde olacaktır. Ayrıca sunulan eğitim öğretim hizmetleri üniversitenin mevcut imkanları ile doğrudan ilişkilidir. Üniversite tarafından sunulan hizmetin kalitesi ile doğrudan ilişkili bu faktörleri şu biçimde gruplandırabiliriz;

- Üniversitenin teknik ve fiziki imkanları: Yerleşkeye sahip olup olmadığı, laboratuvar ve bilgisayar sayısı, kütüphane büyüklüğü ve öğrenci başına kütüphane harcaması, araştırma fonu bütçesi vb.

- Üniversitenin sahip olduğu öğretim üyeleri ile ilgili nitel ve nicel özellikler: Öğrenci başına düşen öğretim üye sayısı, öğretim üyelerinin ulusal ve uluslararası yayınları, öğretim üyelerinin aldıkları atıflar, öğretim üyelerince tamamlanan proje sayısı vb.

- Üniversitenin öğrencilere sunduğu sosyal, ekonomik ve eğitim imkanları: Öğrenci başına toplam harcama, öğrencilere yurtdışı eğitim imkanı sunması, ders dışı sosyal faaliyetlerin çeşitliliği vb.

Bu kadar çok faktörü bir arada değerlendirerek bir üniversite ligi oluşturmanın, ne derece güç olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Üstelik, üniversitelerin böyle bir ligdeki konumlarını belirleyen üniversite dışı faktörlerde mevcuttur. Bu ve buna benzer sorunların önüne geçmek için en olası çözüm her bir faktöre göre bir üniversite ligi oluşturmak olabilir. Yerleşke bakımından Türkiye'nin en iyi üniversiteleri, bilimsel çalışma bakımından Türkiye'nin en iyi üniversiteleri, eğitim-öğretim kalitesi bakımından Türkiye'nin en iyi üniversiteleri gibi her bir kriter için ayrı bir sıralama yapılmasının üniversitelerin mevcut durumları hakkında daha sağlıklı bilgi sunacağı açıktır.

Bu düşünceden hareketle, 2000 ÖSS ile 2004 KPSS ve 2001 ÖSS ile 2005 KPSS sınav sonuçları karşılaştırılarak, iktisat bölümlerinin öğrencileri üzerinde yarattıkları nispi katma değere göre bir üniversiteler ligi oluşturulmuştur. Sonuçlara göre Erciyes, Selçuk ve Gaziosmanpaşa Üniversiteleri her iki yılda da sıralamada ilk beş arasında yer alarak 42 üniversitenin İktisat Bölümleri arasında en başarılı bölümler olarak ön plana çıkmakta iken; Anadolu, Harran ve Celal Bayar Üniversiteleri her iki yılda da en başarısız beş üniversite arasında yer alarak son sıraları paylaşmışlardır.

Yukarıda kısaca özetlenen sonuçlar detaylı bir incelemeye tabi tutulduğunda, pek çok sorunun varlığına ışık tutmaktadır. Bunları kısaca özetlemek gerekirse;

- En iyi olduklarını veya en iyi ilk beş üniversite arasında olduklarını iddia eden, bilimsel yayın ve araştırma sıralamasında ilk sıraları paylaşan üniversiteler bu sıralamada ilk on üniversite arasına bile girememişlerdir. Bu durum akıllara önemli bir soruyu getirmektedir, “Acaba üniversitelerin öncelikli görevleri nedir? Bilimsel araştırmalar yaparak ülkenin bilimsel gelişimine ivme kazandırmak mı? Öğrencilerine kaliteli bir eğitim-öğretim sunmak mı?”

- İki dönem sıralaması arasında değişkenliğin çok fazla olması, üniversitelerin eğitim öğretimde henüz süregelen bir başarıyı yakalayamadıklarına işaret etmektedir. Örneğin 2004 yılında Türkiye 4.’sü olan Sütçü İmam Üniversitesi 2005 yılında Türkiye 37.’si olmuştur. Buna benzer bir diğer örnek de 2004 yılında 27. olan Afyon Kocatepe Üniversitesi’nin 2005 yılında 9. olmasıdır. Aynı üniversitenin bir yıl ara ile mezun olan öğrencileri arasında bu denli yüksek bir başarı farkı olması, üniversitelerin kendi içerisinde de başarısı yıldan yıla büyük ölçüde değişen bir eğitim öğretim hizmeti sunduklarına işaret etmektedir.

- Üniversitelerin her bir soru grubundan elde ettikleri başarı incelendiğinde, her ne kadar aksini iddia etsek de İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin aslında interdisipliner bir yapıya henüz kavuşmadığı görülmektedir. Bugün KPSS sonuçlarına göre aday kabul eden ve A sınıfı kadrolar olarak bilinen mesleklerin geneli İİBF mezunları arasında genel bir ayrıma gitmemekte yani lisans eğitimi şartı olarak İİBF veya benzeri fakülte mezunu olmayı yeterli görmektedir. Bu durumda da iktisat bölümünden mezun olan bir öğrenci hem iktisat hem de diğer soru gruplarından elde ettiği başarı ile değerlendirilmektedir. Ancak, çalışma sonuçları göstermiştir ki maliye grubu soruları hariç olmak üzere diğer soru gruplarında elde edilen ortalama başarı en fazla % 16,8 (2004 yılı için) civarındadır.

Sundukları eğitim-öğretim hizmetinin kalitesini dikkate alarak bir üniversiteler ligi oluşturmak amacındaki bu çalışma, oluşturduğu sıralama ile kaliteli üniversite kavramına yeni bir bakış açısı kazandırmaktan da öteye geçerek elde ettiği bulgularla bir çok sorunun varlığını da ortaya koymuştur. Ancak, çalışma içeriği itibarıyla bu sorunların kaynağına ve çözümüne ilişkin çok fazla bir katkı sağlayamamaktadır. Bu nedenle, burada ortaya konulan sorunların kaynağına ve çözümüne ilişkin araştırmaların yapılması, Türkiye’de yüksek öğretimde kalitenin yükseltilmesi ve üniversitelerarası başarı farklılıklarının asgariye indirilerek, eğitim öğretimde kalite ve içerik birliğinin sağlanmasına faydalı olacaktır.

Kaynaklar

<http://www.osym.gov.tr>, 2000, 2001 OSS Sınav Sonuç İstatistikleri, 2004, 2005 KPSS Sınav Sonuç İstatistikleri.

Ek Tablo 1: 2004 Yılı KPSS Genel Başarı Tablosu

ÖSS Sıra	ÜNİVERSİTE	OSS Giriş	HUKUK	İKTİSAT	İŞLETME	MALİYE	MUHASEBE	EKON.	İSTATİS.	KAMU YÖN.	U. İLİŞ.	TOPLAM
1	BOĞAZIÇI	204,719	11	2	1	4	2	2	1	2	1	3
2	ODTÜ	203,333	9	1	2	3	3	1	2	8	3	1
3	ANKARA	194,057	1	3	10	1	1	4	3	1	2	2
4	HACETTEPE	191,259	2	4	5	2	4	5	4	4	5	4
5	EGE	188,886	7	5	4	5	8	3	8	7	10	5
6	İSTANBUL	183,270	12	10	8	8	5	36	12	6	9	9
7	GAZİ	182,980	3	6	26	6	6	29	21	3	11	6
8	YILDIZ TEKNİK	182,654	6	8	3	10	7	11	15	11	4	8
9	MARMARA	180,812	4	7	11	7	10	8	6	9	8	7
10	DOKUZ EYLÜL	178,400	19	11	7	18	9	12	11	18	29	10
11	AKDENİZ	175,123	23	9	22	11	17	21	10	16	17	11
12	ULUDAĞ	173,796	33	15	15	23	15	33	19	13	14	16
13	OSMANGAZİ	173,487	29	14	41	19	32	35	26	17	34	26
14	KOCAELİ	172,564	5	16	14	20	20	37	9	27	39	21
15	TRAKYA	172,248	8	26	6	9	33	13	28	24	6	13
16	ANADOLU	171,455	26	29	27	27	23	27	36	22	26	28
17	BALIKESİR	171,118	31	18	9	13	22	34	35	12	23	15
18	Ç. ONSEKİZ MART	170,540	38	30	30	40	24	39	22	36	13	34
19	ÇUKUROVA	170,008	25	17	25	22	28	6	23	25	16	18
20	MERSİN	169,900	24	24	16	17	13	23	27	34	41	23
21	SAKARYA	168,987	15	22	17	21	21	14	41	19	12	20
22	CELAL BAYAR	168,185	18	32	23	41	37	25	14	30	40	37
23	PAMUKKALE	167,056	30	23	37	24	26	10	24	23	25	24
24	ERCİYES	165,597	27	12	21	15	18	16	17	15	18	14
25	A. İZZET BAYSAL	164,967	22	13	33	16	30	20	31	29	7	17
26	KIRIKKALE	164,709	13	19	40	14	12	18	34	28	42	22
27	S. DEMİREL	164,258	21	39	34	37	34	30	37	37	33	39
28	KARADENİZ TEKNİK	163,936	16	31	28	33	27	7	20	35	22	29
29	GAZİANTEP	163,648	36	21	19	12	11	9	7	26	24	12
30	ADNAN MENDERES	163,212	41	27	18	28	16	19	32	39	37	30
31	MUĞLA	163,031	28	20	20	25	36	31	42	21	15	25
32	AFYON KOCATEPE	161,888	37	34	35	29	25	40	38	32	31	32
33	HARRAN	160,897	34	42	42	39	42	42	18	31	32	42
34	DUMLUPINAR	160,744	40	38	24	38	35	22	30	40	27	40
35	NİĞDE	160,659	42	40	36	42	29	26	25	41	38	41
36	GAZİOSMANPAŞA	160,397	32	25	29	26	19	17	5	5	19	19
37	İNÖNÜ	159,810	35	35	38	35	41	32	39	10	20	36
38	CUMHURİYET	159,724	10	33	39	30	40	28	40	33	21	35
39	Z. KARAELEMAZ	159,688	39	28	32	32	39	15	13	42	28	33
40	SELÇUK	159,618	17	36	12	34	14	41	33	14	30	27
41	ATATÜRK	159,511	14	41	31	36	38	38	29	20	36	38
42	ŞÜTÇÜ İMAM	158,917	20	37	13	31	31	24	16	38	35	31
TÜRKİYE HAM PUAN ORTALAMASI			1,92	7,80	4,94	13,19	5,71	1,09	2,01	7,00	4,13	47,78

Ek Tablo 2: 2005 Yılı KPSS Genel Başarı Tablosu

ÖSS Sıra	ÜNİVERSİTE	OSS GİRİŞ	HUKUK	İKTİSAT	İŞLETME	MALİYE	MUHASEBE	EKON.	İSTATİS.	KAMU YÖN.	U. İLİŞ.	TOPLAM
1	BOĞAZIÇI	204,511	28	4	1	9	10	2	1	4	1	3
2	ODTÜ	202,718	29	1	2	10	8	1	2	8	5	1
3	HACETTEPE	195,184	5	3	8	2	2	4	6	5	3	4
4	ANKARA	192,760	1	2	7	1	1	6	4	1	7	2
5	YILDIZ TEKNİK	181,266	7	11	4	5	4	5	7	11	9	6
6	İSTANBUL	180,721	3	9	9	7	6	14	13	3	6	8
7	MARMARA	177,681	9	6	5	8	9	9	8	6	8	7
8	EGE	175,370	19	5	3	3	3	3	3	15	4	5
9	DOKUZ EYLÜL	174,580	11	10	6	11	5	11	9	10	13	11
10	GAZİ	174,371	2	7	16	6	7	22	20	2	10	9
11	AKDENİZ	171,496	6	8	10	4	12	24	18	9	2	10
12	ULUDAĞ	171,252	18	17	19	16	13	32	17	13	15	13
13	OSMANGAZİ	170,718	30	20	20	15	33	34	29	24	16	20
14	KOCAELİ	169,887	10	19	14	14	21	31	26	7	17	14
15	ANADOLU	169,516	16	27	33	21	26	25	27	21	20	25
16	TRAKYA	169,074	41	31	13	24	41	40	21	26	33	32
17	ÇUKUROVA	167,507	12	13	12	18	19	20	11	19	12	12
18	Ç. ONSEKİZ MART	167,041	24	40	23	38	22	39	41	39	34	37
19	MERSİN	166,608	36	15	11	17	27	17	14	31	23	18
20	SAKARYA	165,989	31	24	22	23	30	15	15	14	19	21
21	CELAL BAYAR	164,737	25	34	25	39	28	37	24	23	25	33
22	BALIKESİR	164,134	21	12	35	27	14	10	5	42	38	17
23	A. İZZET BAYSAL	163,125	34	14	38	22	29	18	37	34	37	23
24	PAMUKKALE	162,524	38	23	29	29	34	8	22	29	21	24
25	KIRIKKALE	162,001	4	18	41	12	11	30	19	17	39	16
26	KARADENİZ TEKNİK	161,428	26	25	27	36	25	13	23	25	28	26
27	ADNAN MENDERES	161,251	37	30	15	26	23	28	39	32	27	31
28	GAZİANTEP	161,081	32	26	24	25	15	23	10	38	40	27
29	MUĞLA	161,038	14	21	32	20	31	19	31	12	35	19
30	HARRAN	160,813	8	42	39	41	42	41	12	22	32	41
31	S. DEMİREL	160,340	17	33	40	35	38	35	35	35	36	38
32	GAZİOSMANPAŞA	160,337	39	28	28	19	17	7	36	16	42	22
33	AFYON KOCATEPE	160,138	22	29	26	30	24	21	33	28	14	29
34	İNÖNÜ	160,124	23	32	37	31	40	38	32	27	26	36
35	ŞÜTÇÜ İMAM	160,078	40	41	30	42	36	33	42	40	41	42
36	DUMLUPINAR	159,819	35	35	31	34	32	27	28	33	24	34
37	NİĞDE	159,688	33	37	34	40	18	29	34	37	22	35
38	CUMHURİYET	159,683	15	38	42	37	35	42	38	30	30	39
39	Z. KARAEMLAS	159,666	42	22	21	33	39	12	16	41	11	30
40	SELÇUK	159,625	13	36	18	28	16	26	30	18	29	28
41	ATATÜRK	159,597	27	39	36	32	37	36	40	36	31	40
42	ERCİYES	159,244	20	16	17	13	20	16	25	20	18	15
TÜRKİYE HAM PUAN ORTALAMASI			3,99	14,54	6,19	13,42	7,34	1,74	0,97	6,62	4,27	59,08